

**KADIN SORUNLARI UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ**

Women's Studies Application and
Research Center

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ / ATATÜRK UNIVERSITY

**KADIN
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ**

**JOURNAL OF
WOMEN'S
STUDIES**

E-ISSN 2687-5225

Ocak-Haziran/January-June 2020

Cilt/Volume 2 Sayı/Issue 1

ATAKA

**Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi-
ATAKAD**

Atatürk University Journal of Woman's Studies

Cilt/Volume:2

Sayı/Number:1

2020

S A H İ B İ

Atatürk Üniversitesi
Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma
Merkezi Adına
Prof. Dr. Reva BALCI AKPINAR

Editör:

Prof. Dr. Reva BALCI AKPINAR

Yayın Yürütme Kurulu:

Dr. Öğr. Üyesi Eda AY

Editör Yardımcısı:

Doç. Dr. Ayla ÇAPIK

Dizgi/Mizanpaj:

Arş. Gör. Emrah AY

Arş. Gör. İdris YILDIZ

Arş. Gör. Muhammet Ali AYDIN

Sekreter:

Doç. Dr. Ayla ÇAPIK

Cilt 2, Sayı 1, Dergi Hakem Kurulu / Volume 2, No 1, Advisory Board

Prof. Dr. Abdulkadir ATİK

Prof. Dr. Adem YILMAZ

Prof. Dr. Nuray KARACA

Doç. Dr. Ali Murat KIRIK

Doç. Dr. Ayla ÇAPIK

Doç. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR

Doç. Dr. Emriye Hilal YAYAN

Doç. Dr. Korkmaz MERAL

Dr. Öğr. Üyesi Emel ZORLUOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Fatma YILMAZ KURT

Dr. Öğr. Üyesi Hatice DURMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Muhsine SEKMEN

Yazışma Adresi

Doç. Dr. Ayla ÇAPIK

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
25240/ERZURUM

Tel: 0-442-2311584

E-mail: atakad@atauni.edu.tr

Web: <https://dergipark.org.tr/atakad>

EDİTÖRDEN OKURA

Değerli Okurlar

Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi-ATAKAD ekibi olarak 2020 yılının ilk sayısını yayınlamanın mutluluğunu yaşamaktayız. Tüm dünyayı etkileyen Covid 19 pandemisi ve karantina süreci araştırma yönelimlerini ve okuyucu ilgisini doğal olarak bu alana kaydırmıştır. Bu zorlu sürecin kadınların yaşamı üzerinde de etkisinin olduğunu öngörmekteyiz ve konu ile ilgili yapılan araştırmaları dergimizde memnuniyetle yayınlamak istediğimizi bildirmek isteriz.

Bu sayıda “Erkek Kimliğinin Kurucu Ögesi “Babalık”: Trans Erkeklerde Babalık İddiası” “Çocuk İhmali ve İstismarına Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tezler Açısından Bir Bakış” ve “Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Türlerine Yönelik Farkındalıklarını Artırmada “Şiddete Dur De” Kamu Spotlarının Etkisi” başlıklı makaleler yer almıştır. Makaleleri kaleme alan başta yazarlarımız olmak üzere hakemlerimize ve dergiyi basıma hazırlayan ekibimize teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Reva BALCI AKPINAR

Editör

İÇİNDEKİLER

ORJİNAL MAKALE

Erkek Kimliğinin Kurucu Ögesi “Babalık”: Trans Erkeklerde Babalık İddiası <i>Elif KÜÇÜK DURUR, Şeyma TAHİR</i>	.....	1-10
Çocuk İhmali ve İstismarına Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tezler Açısından Bir Bakış <i>Sibel KÜÇÜKOĞLU, Hatice KARAKOÇ BAŞAR</i>	.....	11-18
Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Türlerine Yönelik Farkındalıklarını Artırmada “Şiddete Dur De” Kamu Spotlarının Etkisi <i>Reva BALCI AKPINAR, Sibel KÜÇÜKOĞLU, Abdulkadir ATİK, Elif KÜÇÜK DURUR, Elif KANT</i>	.....	19-26

ERKEK KİMLİĞİNİN KURUCU ÖĞESİ “BABALIK”: TRANS ERKEKLERDE
BABALIK İDDİASI“FATHERHOOD” AS THE CONSTITUENT ITEM OF MALE IDENTITY: FATHER'S CLAIM FOR TRANS-
MAN

Elif KÜÇÜK DURUR*, Şeyma TAHİR**

*Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İletişim
Fakültesi, Gazetecilik Anabilim Dalı,
Erzurum / Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-3929-4259

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Atatürk
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Gazetecilik Anabilim Dalı, Erzurum /
Türkiye
ORCID ID: 0000-0001-6342-6090

Yazışma Adresi:

Elif KÜÇÜK DURUR
E posta: e.kucukdurur@atauni.edu.tr

Gönderim Tarihi : 04 Nisan 2020

Kabul Tarihi : 26 Mayıs 2020

ÖZ

Cinsiyet kimliği bir toplumsal süreç olarak ele alındığında, biyolojik cinsiyetin dışında bir anlamlandırma ile biçimlenmekte, bu durum ise toplumsal cinsiyet kavramıyla ifade edilmektedir. Bu bağlamda, ataerkil yapı temelinde oluşan toplumsal cinsiyet normları içerisinde bireyler kendi cinsiyet kimlikleri için belirlenmiş rol ve sorumlulukları üstlenmekte ve bu kimlik kurgularını benimsemektedirler. Annelik ve babalık rolleri toplumsal cinsiyet kalıp yargıları dahilinde bireylere farklı sosyal statüler de sağlamaktadır. Vurgulamak gerekir ki, toplumsal alanda annelik rolü kadına kutsal bir değer atfetmekte ve bir iktidar alanı sağlamaktadır, fakat bu kutsallık ve iktidar aile içi ya da ev içi alanla sınırlı kalmaktadır. Babalık rolü ise erkek için velayet ve vesayet sahibi olmak bağlamında hukuki bir konum, bir ailenin geçimini üstlenmek ve o ailenin “reisi” olmak bağlamında, otoritenin sembolü olarak toplumsal bir statü sağlamaktadır. Dolayısıyla “baba olmak” erkek kimliğinin kurucu bir öğesi olarak işlev görmektedir. Bu düşünsel temelde, biyolojik olarak kadın doğmuş bireyin erkek cinsiyet kimliğine, aynı şekilde biyolojik olarak erkek doğmuş olan bireyin kadın cinsiyet kimliğine geçişini ifade eden trans bireylerin kimlik kurgularında da durumun değişmediği görülmektedir. Heteroseksüel erkekliğin ötekilerinden olan trans bireyler, ataerkil toplumsal yapıda anormal kimlikler olarak imlenmekte, buna karşılık kendilerini ve yeni kimliklerini kabul ettirme çabasıyla egemen yapıya eklenmektedirler. Dolayısıyla trans kadın geleneksel kadınlık rollerini trans erkek de geleneksel erkeklik rollerini sahiplenmektedir. Bu noktada, çalışmanın inceleme birimi olan trans erkeklerin, erkek kimliğinin kurucu öğesi babalık üzerinden kimliklerini kurgulama ve baba olma isteklerini vurgulamaları incelemeye değer bulunmuştur. Bu kapsamda çalışmada, göz önünde olan ve erkekliğe geçiş yapan ünlü trans bireylerden Rüzgar Erkoçlar ve Doruk Doğrusöz’ün internet haber sitelerinde yer alan söylemleri ve bu söylemlere yer verilen haber metinleri ele alınmış, yeni kimliklerini hangi kalıp ve normlar üzerinden kurguladıkları ve haber söyleminde bunun nasıl temsil edildiği eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Babalık, Erkeklik, Toplumsal Cinsiyet, Trans Bireyler

ABSTRACT

Gender identity cannot be considered as a social process, it is shaped by a meaning other than biological gender, and this is expressed in the concept of gender. In this context, individuals assume the roles and responsibilities determined for their gender identities within the gender norms formed on the basis of patriarchal structure and adopt these identity constructs. Maternity and paternity roles provide individuals with different social status within the gender stereotypes. It should be emphasized that the role of motherhood in the social field attributes a sacred value to the woman and provides a field of power, but this holiness and power are limited to the family or domestic space. The paternity role provides a legal status for the man in the context of having custody and guardianship, a livelihood of a family and being the “head” of that family, as a symbol of authority. Therefore “being a father” functions as a founding element of male identity. On this intellectual basis, it is observed that the situation does not change in the identity constructs of trans-individuals,

which express the transition of the biologically female born person to the male gender identity, and the biological male born individual to the female gender identity. Trans-individuals, one of the others of heterosexual masculinity, are marked as abnormal identities in patriarchal social structure, but are added to the dominant structure in an effort to impose themselves and their new identities. Therefore, trans-woman holds traditional woman roles and trans-man holds traditional man roles. At this point, it was found worth examining that trans-men, the study unit of the study, emphasized their desire to construct their identity and become a father over the founding element of male identity. In this context, in the study, the discourses of the famous trans-individuals, who are considered and who are transitioning to masculinity, are discussed on the internet news sites of Rüzgar Erkoçlar and Doruk Doğrusöz and the news texts included in these discourses, how they construct their new identities and how they do this in the news discourse. It was analyzed by the method of critical discourse analysis in which it was represented.

Key Words: Paternity Role, Male Identity, Gender, Trans Individual

Atıf için (How to cite): **Küçük Durur E, Tahir Ş.** Erkek Kimliğinin Kurucu Ögesi "Babalık": Trans Erkeklerde Babalık İddiası. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2020;2(1):1-10.

GİRİŞ

Kadın veya erkek, bireylerin doğuştan sahip oldukları biyolojik cinsiyet kimliklerinin adıdır. Toplumsal olarak bu cinsiyet kimliklerine yüklenen özellikler, roller ve sorumluluklar ise toplumsal cinsiyet kimliklerini ifade etmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, bir toplum içerisinde bulunan bireylerin kendi cinsiyetlerini nasıl sergileyeceklerine ilişkin sosyal ve kültürel olarak inşa edilen beklentiler (Delphy, 1993; Drescher, 2009; Scott, 1986) olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet kurguları sonradan kazanılan ya da öğrenilen bir nitelik taşıdığı için, zamana, kültüre göre değişip dönüşebilmektedir.

Bunun yanı sıra anatomisinden farklı bir toplumsal cinsiyet kimliğini benimseyen ve bu noktada sadece beyanı esas alınan cinsel kimlikler için trans birey kavramı kullanılmaktadır. Bir başka ifadeyle, trans bireyler cinsiyet kimliğinin dışavurumunun, atanmış ya da doğuştan sahip olduğu cinsiyetle farklılık gösterdiği, kendilerini

biyolojik cinsiyetlerine ait hissetmeyen kişilerdir. Erkeklikten kadınlığa ya da kadınlıktan erkeklığe geçişi ifade eden transeksüel kimliklerin yanı sıra, heteroseksüel olmayan lezbiyen, gey, biseksüel, interseksüel cinsel yönelimlere sahip bireyler tek başlık altında LGBTİ kimlikler olarak adlandırılmaktadır.

Heteroseksüel olmayan cinsel yönelimler bazı toplumlarda belirli bir hoşgörülle karşılanabilmekteyken, çoğunlukla LGBTİ bireylerin, diğerlerine oranla saygınlığı düşük ve sağlıksız olarak algılandıkları görülmektedir (Güney, Kargı ve Çorbacı-Oruç, 2004; Sakallı-Uğurlu ve Uğurlu, 2004).

Çalışma kapsamında yapılan literatür taramasında spesifik olarak babalık konusuyla ilgili araştırmaların 2000’li yılların başlarında ortaya konmaya başladığı (Tecik, 2012; Zeybekoğlu, 2013; Metindoğan, 2015; Topçu, 2016; AÇEV-Türkiye’de Babalık Serisi 2017-2018; Bozok, 2018) fakat bunların daha önce başlamış olan erkeklik

çalışmaları arasında çok sınırlı bir yer tuttuğu görülmüştür. Bu çalışmanın konusunu oluşturan trans bireylerde babalık ile ilgili ise herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yönüyle çalışmanın ilgili literatürdeki boşluğu doldurmaya yönelik bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. TOPLUMSAL NORMLAR ÇERÇEVESİNDE KADIN VE ERKEK

Toplumsal cinsiyet normlarına dayalı toplumsal sistem bireyler arasındaki eşitsizliği ve dengesizliği beslemektedir. Doğumla birlikte başlayan toplumsal cinsiyet inşa süreci kişilerin neleri yapıp, neleri yapamayacağıyla ilgili belli kalıplar üretmektedir. Bu üretim farklı birçok ideolojik aygıtlarla canlı tutulmaya çalışılmaktadır.

Bu anlayış çerçevesinde erkekler aklın, gücün ve cesaretin sembolü haline gelirken kadınlarda ise tam tersi bir durum gözlemlenmektedir. Kadınlar duygusallığın, zayıflığın, korunup kollanmaya muhtaç olmanın birer örneği haline getirilir. Belli kalıplara oturtulan kadın ve erkek kimlikleri ve yaşam şekilleri ise bu doğrultuda şekillenmeye başlamaktadır.

Kamusal alandan ziyade ev içine yakıştırılan ve belli sınırlılıklar içerisinde yaşaması uygun görülen kadınlardan kendilerine yüklenen sıfatlarla birlikte iyi anne, iyi eş ve iyi ev kadını olması beklenmektedir. Kadınlar bu rolleri benimsemediklerinde, toplumda onay göremeyeceği ve ötekileştirileceği düşüncesi ile bu rolleri içselleştirmekte ve iyi anne, iyi eş, iyi ev kadını kimliklerini benimsemektedirler (Günindi Ersöz, 2010).

Erkeklerin ise kadınların tam aksine kamusal alanla özdeşleştirildiği görülmektedir. Erkeklerin genelde evin dışında ücretli olarak çalışıyor olmaları ve ekonomik özgürlüklerini kendi ellerinde

bulunduruyor olmaları, toplumda kadınlardan daha üst bir statüye erişmelerini sağlamaktadır (Sancar, Acuner, Üstün, Bora ve Romaniuc, 2006). Toplum tarafından verilen bu statüde erkeklerden güçlü olmaları, ailelerini geçindirmeleri, çevre üzerinde belirli bir etki bırakmaları ve kontrol sağlamaları (Günay ve Bener, 2011) beklenmektedir.

2. BABALIK

Kadın için toplum tarafından kabul gören en önemli rol anneliktir. Bu bağlamda makul olan kadın modeli, eşine sadık, çocuklarıyla ilgili, evini çekip çevirendir. Kadınlık rolünün ana unsuru olarak kabul edilen annelik ise toplum nazarında 'kutsal' sayıldığı için saygı gösterilmesi gereken bir konumdur. Hatta anne ol(a)mayan kadına ise "eksik" kadın olarak bakılmaktadır.

Kadının öznellik alanının ev olarak belirlenmesi sanayi devrimine dayanmaktadır. Sanayinin getirdiği hızlı kentleşme ve devamında yaşanan gelişmelerle kadın kamusal alandan sıyrılıp evin içinde varlığını inşa etmeye başlamıştır. Dışarıda çalışıp evine ekmek getirmekle yükümlü sayılan erkek ise ekonomik özgürlüğün kendisine sağladığı güç ile evdeki kadın üzerinde de tahakküm kurmaya başlamıştır.

Ataerkil toplumsal dönüşüm, kadınların doğumla elde etmiş olduğu üstünlüğü kaybetmelerinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. İlkel toplumlarda babanın biyolojik rolü bilinmediği için aile anne tarafından oluşturulan kurum olarak kabul edilmiştir (Zeybekoğlu, 2013). Annelik kimliği, çocuğun annenin bedeninden çıkan bir varlık olması dolayısıyla kesin ve net, üzerinde bununla ilgili bir tartışmaya mahal bırakmayan bir konumdur, fakat babalık kimliği çocuğun oluşumunda erkeğin fizyolojik bir rolünün olduğunun anlaşılmasıyla ortaya çıkmış bir kimliktir.

Anneyi ev içinde babayı ise kamusal alanda konumlandıran toplumsal cinsiyet düzeninin yerleşmesiyle, erkeğin daha üstün olduğuna yönelik erkek egemen ideoloji yaygınlaşmış ve buna paralel olarak anne ve çocuk üzerinde hak iddiasıyla babalık olgusunu perçinlemiştir.

Ataerki kavramı kökeni itibariyle “bir soyun reisi” anlamına gelmekte, aynı zamanda dinin ve kilisenin lideri ve toprak sahibi anlamlarında da kullanılmaktadır. Baba olmak, erkeklerin çocuk sahibi olmak dolayısıyla edindikleri bir konumdur. Böylece babalık, kültürel olarak erkekliğin ve erkek egemen toplumsal ilişkilerin nirengi noktalarından birisi olarak kurgulanır (Bozok, 2018). Bu bağlamda erkeklik babalığı incelemektedir demek yanlış olmayacaktır.

Hegemonik erkek, bedensel olarak güçlü, gerektiğinde bu gücü kullanmaktan çekinmeyen, duygularını kontrol edip mantığıyla hareket eden heteroseksüel bir kimliktir (Connell, 2019). Bu bağlamda, ataerki yapı içerisinde erkek kimliğinin en önemli ögesi durumundaki babalık da, genel kabul gören anlayışa göre güçlü, duygusal olmayan, mantıklı kararlar verebilen ve elbette heteroseksüel olması gereken bir konumdur.

Ekleme gerekir ki, toplumsal ve kültürel bir inşa süreci olması bağlamında tarihsel süreç içerisinde farklı babalık konumları ve pratikleri söz konusu olmuştur. Bunları tarım toplumlarında otoriter “geleneksel babalık”, sanayi toplumuna geçişle birlikte ailesi ve çocuklarıyla mesafeli ilişkileri olan “modern babalık”, son zamanlarda yaşanan toplumsal gelişmelere bağlı olarak ailesiyle daha nitelikli zaman geçirme amacını taşıyan ve eşiyile daha eşitlikçi ilişkiler geliştirebilen “ilgili babalık” olarak sıralamak mümkündür (Zeybekoğlu, 2013; Bozok, 2018). Babalık, aile, piyasa ve devlet arasındaki ilişkiler ile şekillenen ve

bütün bu alanları birbirine bağlayan; ailede geçimi sağlayan, piyasada çalışan ve devletin karşısında aile reisi olarak konumlanan bir toplumsal pratik, bir dolayım konumudur (Sancar, 2016).

Biyolojik rolünün farkına varan baba çocuğu kendi tohumu olarak algılamaya başlamıştır. Böylece dölün devamı arzusu ve iktidar duygusu güçlenmeye başlamıştır (Russel, 1999) ve bu duruma paralel olarak kadın doğumla kazandığı iktidarı kaybetmeye başlamıştır. Çocuk sahibi olan erkek, baba konumuna yükselerek aile içinde iktidarını pekiştirmiştir. Ev içerisinde otorite konumundaki baba, çocuk sahibi olmak üzerinden edinilmiş saygınlığı ve gücüyle, kültürel alanda ataerki ideolojinin göstergesi ve “ailenin reisi” sıfatıyla erkeklik kültürünün nihai noktası olarak kabul edilmektedir. Evlenip baba olmak, her ne kadar erkeğin özgürlüğünü ve bireyselliğini kısıtlayan bir dönem gibi görülse de, soyun devamlılığını sağlamak esasına dayalı erkeklik kültürü içerisinde erkekliğin tam olarak gerçekleştiği alandır. Bunun yanı sıra erkeğin aile sorumluluğunu üstlenebilecek bir konuma geçmesi de yetişkinliğe geçişinin ilk adımı olarak kabul edilmekte ve bu yönüyle de babalık toplumsal onayın önemli bir aşaması olmaktadır (Bozok, 2018).

3. TRANS ERKEKLERDE BABALIK İDDİASI

Ataerki toplumlarda kabul görmeyen kimlikler olarak trans bireyler çeşitli ayrımcılıklara maruz kalmaktadırlar. İçinde buldukları öteki konumundan çıkabilmek için geçiş yaptıkları yeni cinsel kimlikleri üzerinden kabul görmüş rolleri sahiplenmektedirler. Kadınlıktan erkekliğe geçiş yapan trans erkekler de bu bağlamda erkekliklerini ispat etmek çabasıyla aile kurmak ya da baba olmak yönündeki taleplerini dile getirmektedirler.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, babalığın ön şartı heteroseksüel erkekliktir. Kültürel antropolog Gilmore (1990) Erkekliğin İnşası başlıklı çalışmasında da özellikle Akdeniz ülkelerine yönelik incelemelerinde, erkekliğin koşullarını;

- Karısını hamile bırakmak
- Kendisine bağımlı olan ailesine bakmak
- Ailesini korumak
- Kişisel özerkliğe sahip olmak

şeklinde sıralamıştır. Bu tespitlerden yola çıkıldığında ve ataerkil toplumsal yapıda erkeklik kimliğinin kurucusu olan babalık olgusu çerçevesinde trans erkeklerin heteroseksüelliklerinin de ispatı olarak babalık iddiası daha anlaşılır olmaktadır.

Çalışmanın örneklemini olarak belirlenen trans erkeklerden geçiş ameliyatlarıyla gündeme gelen Rüzgar Erkoçlar ve Doruk Doğrusöz gibi ünlü simaların da toplum tarafından kabul edilmeme kaygısı taşıdıkları ve gündelik yaşamlarında işlerini yapamama noktasına geldiklerini dillendirdikleri görülmüştür. Söz konusu geçiş yapan ünlüleri diğer trans erkeklerden ayıran ve bir nebze daha 'kabul edilebilir' olmalarını sağlayan etmen ise ünlü olmalarıdır, fakat bu özellikleri ünlü olmayan translara göre daha fazla merak uyandırmalarıyla sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla yeni kimlikleriyle kabul edilmek isteyen bu trans bireyler babalık taleplerini ifade ederek erkeklik kimliklerini vurgulamaktadırlar. Ünlü trans erkeklerin bu söylemlerini verdikleri röportajlarla veya sosyal medya hesaplarında yaptıkları paylaşımlarla öne çıkardıkları, 'tam bir erkek olduklarını, çocuk yapabilecek donanıma sahip olduklarını' her fırsatta ifade ettikleri görülmektedir.

Diğer yandan medya da bu durumu körüklemekte, çeşitli medya içeriklerinde bu insanların yaptıkları işlerden ziyade özel

durumlarına yönelik konulara yer verilmektedir. Bu bağlamda, erkekliğe giden yolun baba olmaktan geçtiği anlayışı atılan başlıklar, sorulan sorular ile desteklenmektedir. İçerik üreticileri açısından trans bireylerin toplumsal yaşam içerisinde karşılaştıkları zorluklar veya nelerle uğraştıkları gibi detaylar önem taşımamakta, daha çok izlenmek, daha çok tık almak veya daha çok satmak uğruna sansasyonel ya da manipülatif kurgular yapılmaktadır.

YÖNTEM

Çalışma kapsamında cinsiyet geçişi yapan trans erkeklerden olan Rüzgâr Erkoçlar ve Doruk Doğrusöz'ün hangi konular bağlamında ele alınıp, medya organlarında haberleştirildiği irdelenmiştir. İncelenen içerikler Rüzgâr Erkoçlar ve Doruk Doğrusöz ile ilgili haber yapan internet siteleri arasından gzone.com, magazinkolik.com, haberler.com ve cnnturk.com güncel olmaları ve bu kişilerin babalığa dair açıklamalarına daha çok yer vermeleri bakımından seçilmiştir.

Geçiş yapan trans erkeklere yönelik haber söylemlerinde bu kişilerin cinsel kimliklerinin nasıl kurgulandığı, ataerkil söylemin nasıl yapılandırıldığı eleştirel söylem çözümlemesi kullanılarak analiz edilmiştir. Eleştirel söylem çözümlemesi, haber metinlerinin söylemine yerleşmiş olan ideolojik unsurların deşifre edilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda çalışma, ataerkil ideolojiyi yeniden üreten ve meşrulaştıran erkeklik kurgularının deşifre edilmesi ve yorumlanması amacını taşımaktadır. Bu amaca uygun olarak analizler, haberi kamu söyleminin bir formu olarak kabul eden yaklaşıma sahip olan eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile yapılmıştır.

1. Haber İncelemeleri

1.1. Doruk Doğrusöz ile ilgili haberler

The screenshot shows the Gzone website interface. The main article is titled "DORUK DOĞRUSÖZ: BABA OLMAK İSTİYORUM" and is dated "Ekim 18, 2019, 13:29". The article text includes a quote from Doruk Doğrusöz: "Baba olmak istiyorum." and a detailed paragraph about his feelings and aspirations. A video player is embedded in the article, showing Doruk Doğrusöz sitting on a red sofa, with the text "DORUK DOĞRUSÖZ CİNSİYET DEĞİŞTİRME SÜRECİ" overlaid on the video.

Resim 1. Gzone, 18 Ekim 2019

Kaynak: <http://gzone.com.tr/doruk-dogruso-z-baba-olmak-istiyorum/>

The screenshot shows the Magazinkolik.com website interface. The main article is titled "Doruk Doğrusöz... 'BABA OLMAK İSTİYORUM, ASKERE GİTMEK İSTİYORUM!'" and is dated "16.10.2019 13:30". The article text includes a quote from Doruk Doğrusöz: "Ameliyat ile cinsiyet değiştiren, İşte Benim Stilim programından Neslihan Doğrusöz olarak tanıdığımız Doruk Doğrusöz, uzman klinik psikolog Gökhan Çınar'ın sunduğu programının konusu oldu." and a detailed paragraph about his feelings and aspirations. A photo of Doruk Doğrusöz and Neslihan Doğrusöz sitting on a red sofa is included in the article.

Resim 2. Magazinkolik.com, 16 Ekim 2019

Kaynak: <https://www.magazinkolik.com/doruk-dogruso-z-baba-olmak-istiyorum-askere-gitmek-istiyorum-71423h.htm>

LGBTİ bireyler ve onların haklarını savunan, etkinliklerini duyuran bir site olan Gzone.com'da 18 Ekim 2019'da Doruk Doğrusöz'ün katıldığı bir Youtube programı

videosu eklenerek bu programdaki ifadelerinden bazı kesitler haberleştirilmiştir (Resim 1). Sıradan bir haber sitesinden içerik ve yapı bakımından farklı olan Gzone, Doruk

Doğrusöz'ün yaptığı konuşmayı 'Baba olmak istiyorum' başlığı ile vermiştir. Aynı ifadeler haber metninin alt başlığında tekrar edilmiş, yaklaşık otuz dört dakika olan videodan sadece belli bir kısım seçilerek haberleştirilmiştir. Bu kısımlar da yoğunlukla Doğrusöz'ün baba olmak, askere gitmek,

evlenmek gibi isteklerini dile getirdiği bölümlerdir ve özellikle bu bölümlerin cımbızla seçilip öne çıkarılması trans erkeklerin erkekliklerini tartışmaya açma, sorunsallaştırma amacını taşıyan bir söylemsel strateji olarak tespit edilmiştir.

Büşra ile evlenmeyi düşünüyoruz!

Gökhan Çınar'ın aşık olduğunda nasıl bir adam oluyorsun sorusu üzerine çok duygusal, romantik ve kıskanç olduğunu belirten Doğrusöz, sözlerine şu şekilde devam etti:

"Çok destekçiyim ve sahiplenici olabiliyorum. Büşra ile evlenmeyi düşünüyoruz ve hatta çok güzel bir evlilik düşünüyorum.

Baba olmak istiyorum, askere gitmek istiyorum. Kimse benim nasıl bir baba olacağımı bilemez, nasıl bir baba olma hayalim olduğunu da bilemez.

Maddi durumum yerinde olduğunda en büyük hayalimi gerçekleştirip çocuk evlat edinmek istiyorum."

Değişim, hastane, ameliyatlar ve bu süreci hayatının en keyifli zamanları olarak tanımlayan Doruk Doğrusöz: "Testosteron sinir yapıyor fakat sesimin değişmesinden yüzümdeki hatların belirginleşmesine kadar her aşamasından keyif aldığım bir süreç yaşıyorum.

Cinsiyet sürecim Cerrahpaşa'da başladı. Önce başvuru yaptım ve hastane kararımın kesin olduğumu anladığımda süreç başladı.

Hormon ilaçları almaya başlıyorsunuz ve operasyonlar geçiriyorsunuz. Zor tarafları da var tabii ki.

Mesela bir erkek olarak hastanede kadın bölümlerine giriyorsunuz, kontroller yapıyor ama dediğim gibi benim adıma hep sonuç önemli olduğu için o sürece başlarken bütün bayrakları indirdim.

Doktor ne zamandır kadınlardan hoşlanıyorsunuz diye sorduğunda ise siz ne zamandan beri kadınlardan hoşlanıyorsanız o zamandan beri dedim. Yıllardır hayalini kurduğum bir şeydi." sözleriyle yaşadıklarını anlattı.

Resim 3. Magazinkolik.com, 16 Ekim 2019

Kaynak: <https://www.magazinkolik.com/doruk-dogruso-z-baba-olmak-istiyorum-askere-gitmek-istiyorum-71423h.htm>

Magazinkolik.com sitesinin haberinde ise yine Doruk Doğrusöz'ün katıldığı Youtube programındaki ifadeleri haberleştirilmiştir (Resim-2). Diğer haberde olduğu gibi bu haberde de Doğrusöz'ün 'Baba olmak istiyorum, askere gitmek istiyorum' cümleleri başlığa taşınmış, bu başlık ile dikkat çekme ve tıklanma amacı güdülmüştür. Bilindiği gibi haber başlıkları okuyucu ya da izleyiciye haber metni içerisindeki en önemli unsuru öne

çıkararak ve bu yolla habere yönelik belli bir bakış açısı ortaya koymaktadır. Söz konusu haberin başlığı ve detaylarında erkekliğe giden yolun baba olmaktan geçtiği anlayışı sık sık tekrarlanmaktadır. Ayrıca Doğrusöz'ün kız arkadaşına karşı kıskanç ve sahiplenici bir tavrı olduğuna yönelik ifadeleriyle de var olan erkeklik kültürü içerisinde kabul gören bu özelliklerin vurgulandığı görülmektedir (Resim 3).

1.2. Rüzgar Erkoçlar İle İlgili Haberler

HABERLER.COM

ANA SAYFA SON DAKİKA MANŞETLER SPOR EKONOMİ FİNANS MAGAZİN QUIZ DÜNYA

Altın madenciliği Amazonları çöle çevirdi

Rüzgar Erkoçlar: Benim çocuğum olabiliyor!

Tuğba Erkoçlar ile evliliklerinde 2.yılıny yaşayan Rüzgar Erkoçlar evlat edinir misiniz?

24.10.2019 08:47 | Son Güncelleme: 24.10.2019 08:47

Tuğba Erkoçlar ile evliliklerinde 2.yılıny yaşayan Rüzgar Erkoçlar evlat edinir misiniz? sorusuna "benim çocuğum olabiliyor" yanıtını verdi.

Resim 4. Haberler.com, 24 Ekim 2019

Kaynak: <https://www.haberler.com/ruzgar-erkoclar-benim-cocugum-olabiliyor-12557753-haberi/>

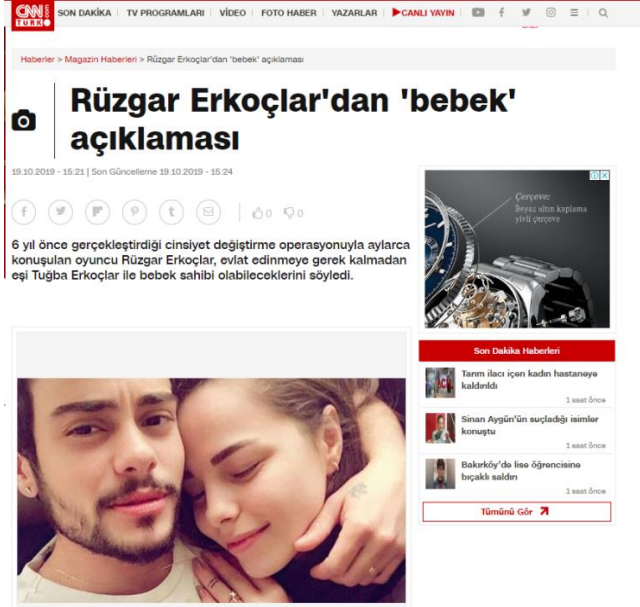
Haberler.com'un 24 Ekim 2019 tarihli haberinde sekiz dakikalık bir video yer almakta, metni olmayan bu haber "Rüzgar Erkoçlar: Benim çocuğum olabiliyor" başlığını taşımaktadır (Resim 4). Bir mekan açılışında konuşan Erkoçlar bu videoda evliliğinden, Dj'lik hayatından, rutin alışkanlıklarından bahsetmektedir. Fakat haber başlığı ve spotu bir trans erkek olan Rüzgar Erkoçların çocuk sahibi olmak istemesi üzerine temellendirilmiştir. Yukarıda da ifade edildiği gibi haber başlığı haberin ideolojik perspektifinin göstergesidir. Bu yöndeki vurgu, geçiş yapan bireylerin hayatlarında tek ve en önemli detayın çocuk sahibi olup olamayacakları bilgisi olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, gerçek bir erkek olmanın baba

olmakla mümkün olabileceği yönündeki egemen erkeklik kültürü meşrulaştırılmaktadır.

Medya metni üreticileri bu haberleştirme stratejileriyle trans erkeklerin nasıl bir hayat yaşadıkları, ne işle meşgul oldukları gibi konuları es geçmekte, asıl odak noktası bu kişilerin cinsel yönelimleri ya da kimliklerine yönelik merakın giderilmesi olmaktadır. Yukarıdaki haberde de muhabirin "Evlat edinmeyi düşünüyor musunuz?" sorusuna karşılık Rüzgar Erkoçların, "Benim çocuğum olabiliyor" şeklindeki ifadesi ise bu kişinin de aynı söylemsel stratejiye ortak olduğunun göstergesidir. Evliliklerinin üzerinden iki yıl, geçiş ameliyatının üzerinden ise altı yıl geçmesine rağmen bir trans birey olarak Erkoçlar'ın toplumsal kabul

ya da onay kaygısı taşıdığı anlaşılmaktadır. Kabul görmesi belli şart ve koşullara bağlanan bu kişiler toplumun kabul ettiği norm ve kalıplar üzerinden varlıklarını ispat

çabasına girmekte ve bu babalık iddiası üzerinden yapılmaktadır.

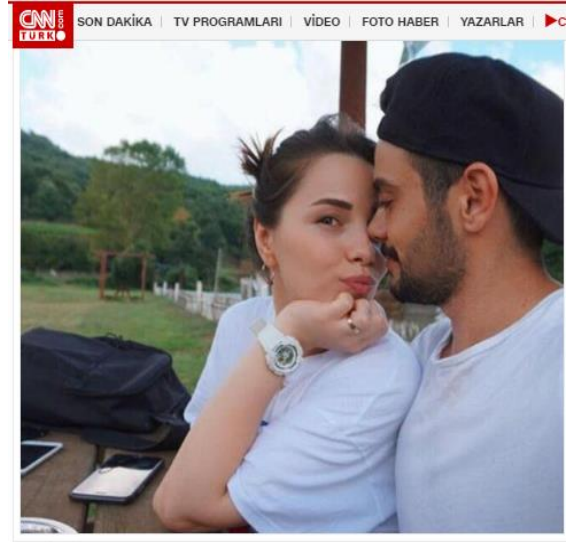
Resim 5. CNN Türk,19 Ekim 2019

Kaynak: <https://www.cnntrk.com/magazin/ruzgar-erkoclardan-bebek-aciklamasi>

CNN Türk'ün haberine baktığımızda hem başlık hem de metinde yer alan bilgiler Rüzgar Erkoçların geçiş ameliyatı ve çocuk sahibi olmak istemesi üzerine kurulmuştur (Resim 5). Oysa ki Rüzgar Erkoçlar yaşantısı ve evliliği üzerine de konuşmaktadır, fakat haber tamamen babalık söylemi üzerine inşa edilmiştir. Haberin detaylarında yer alan evlat edinerek değil doğal yollardan çocuk olabileceklerine yönelik vurgular eşini hamile bırakabilecek gerçek bir erkek olduğuna yönelik iddiaları ortaya koymaktadır (Resim 6).

SONUÇ

Toplumsal cinsiyet rolleri hayatın birçok alanında kişilerin yaşamlarını yönlendirmektedir. Kişiler toplum tarafından kendilerine yüklenen bir takım roller ve yükümlülüklerle bir kimliğe bürünmektedirler. Bu roller arasında asli olanlar, kadınlar için iyi bir eş ve en nihayetinde olması gereken annelik, erkekler

Evlat edinmek belki daha sonra olabilir ancak ilk çocuğumuz kendimizin olacak. Artık bu mümkün.

Resim 6. CNN Türk,19 Ekim 2019

için ise otoritenin, gücün ve son olarak erkekliklerinin doruk noktası kabul edilen babalıktır.

Kadınlar için anneliğin makbul görüldüğü toplumlarda aynı durum erkeklerin baba olmalarıyla bir ve eş değildir. Anne olmak istememenin ters karşılandığı, çocuğu olmayan kadının eksik sayıldığı eril zihniyete sahip toplumlarda babalık erkek için mevcut erkekliğinin taçlandırılması olarak kabul edilmektedir. Çocuk sahibi olan erkek bu yolla hem soyunu devam ettirecek hem de aile içinde gücünü ve iktidarını pekiştirecektir.

Babalığın yüceltildiği ve erkekliğin kurucu ögesi olarak belirlendiği bir toplumda trans erkeklerin de kendi kimliklerini bu talep üzerinden kurgulamaya çalışmaları erkek egemen ideolojiye eklemlediklerini göstermektedir. Çalışmada ele alınan trans erkeklerin baba olmayı istediklerini ve bunun gerçekleşebileceği yönündeki kesin ifadeleri ve bu ifadelerin habere dönüştürülmesiyle

oluşturulan söylemsel strateji analiz edilerek, ataerkil ya da erkek egemen ideoloji çerçevesinde babalığın heteroseksüel erkeklik

kimliğinin kurucu bir ögesi olduğu ortaya konmuştur.

KAYNAKLAR

AÇEV (2017-2018). Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi (Türkiye’de Babalık ve İlgili Babalığın Belirleyicileri. [https://acev.org/wp-content/uploads/2018/01/BabalikArastirmasiAnaRapor.16.10.17.web .pdf](https://acev.org/wp-content/uploads/2018/01/BabalikArastirmasiAnaRapor.16.10.17.web.pdf); Ebeveynlik, Erkeklik ve Çalışma Hayatı Arasında Türkiye’de Babalık.

<https://acev.org/wp-content/uploads/2018/05/EbeveynlikErkeklikCalismaHayati.pdf>; Türkiye’de Erkeklik ve Babalık Halleri.

<https://www.acev.org/wp-content/uploads/2018/05/ErkeklikVeBabalikHalleri.pdf> (Son Erişim: 20.02.2020)

Bozok, M. (2018). “Türkiye’de Ataerkillik, Kapitalizm ve Erkeklik İlişkilerinde Biçimlenen Babalık”, *Fe Dergi*,10(2), 31-42.

Connell, R.W. (2019). *Erkeklikler* (Çev. N. Konukçu). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Delphy, C. (1984). *Close to Home: a Materialist Analysis of Women's Oppression*. London: Hutchinson.

Drescher, J. (2009). Queer diagnoses: Parallels and contrasts in the History of Homosexuality, Gender Variance, and the Diagnostic and Statistical Manual. *Archives of Sexual Behavior*. 39(2), 427-460.

Gilmore, D.D. (1990). *Manhood in the Making: Cultural Concepts of Masculinity*. London: Yale University Press.

Günay, G., & Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 158-171.

Güney, N., Kargı, E. & Çorbacı-Oruç, A. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Eşcinsellik Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi. <http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/74/> (Son Erişim: 28.12.2019)

Günindi Ersöz, A. (2010). Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerini. *Gazi Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(6), 167-181.

Metindoğan, A. (2015). “Fathering in Turkey”. J.L. Roopnarine (Ed.) *Fathers Across Cultures: The Importance, Roles and Diverse Practices of Dads*. Santa Barbara: Praeger.

Russel, B. (1999). Evlilik ve Ahlak. Çev.E. Gürol. İzmir:Cem Yayınevi.

Sakallı-Uğurlu, N., & Uğurlu, O. (2004). Eşcinsellik ve Eşcinselliğe İlişkin Tutumlar: Önyargı ve Ayrımcılık. (Ed.) G.L. Kaos içinde, *Geylerin ve Lezbiyenlerin Sorunları ve Toplumsal Barış İçin Çözüm Arayışları*. (51-63). Ankara: Kaos GL Kitapları.

Sancar, S. (2016). *Erkeklik: İmkansız İktidar*. Ankara:Metis Yayınları

Sancar, S., Acuner, S., Üstün, İ., Bora, A., & Romaniuc, L. (2006). “Bir De Buradan Bak Cinsiyet Eşitsizliği Bir “Kadın Sorunu” Değil, Toplumun Sorunudur”. Ankara: KADER.

Scott, J.W. (1986). Gender: A Useful Category of Historical Analysis. *The American Historical Review*, 91(5), 1053-1075.

Tecik, Z. (2012). Fatherhood Experiences of Lower-Middle Class Men: The Case of Eskişehir. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Topçu, G. (2016). Türkiye’deki Sosyal Politikaların Aile Merkezliliğine Babalık Tecrübesinden Bakmak: Ankara Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 297-328.

ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARINA TÜRKİYE'DE YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLER AÇISINDAN BİR BAKIŞ

AN OVERVIEW AT CHILD NEGLECT AND ABUSE FROM THE PERSPECTIVE OF GRADUATE THESIS IN
TURKEY

Sibel KÜÇÜKOĞLU*, Hatice KARAKOÇ BAŞAR**

*Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi,
Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve
Hastalıkları Hemşireliği AD, Konya/
Türkiye
ORCID ID: 0000-0003-3269-445X

**Uzman Hemşire, Namık Kemal
Üniversitesi, Sağlık Uygulama Ve
Araştırma Merkezi, Yenidoğan Yoğun
Bakım Kliniği, Tekirdağ/ Türkiye
ORCID: 0000-0003-2024-825X

Yazışma Adresi:

Sibel KÜÇÜKOĞLU
E posta: s_nadaroglu@hotmail.com

Gönderim Tarihi: 06 Nisan 2020
Kabul Tarihi: 22 Mayıs 2020

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de yapılmış çocuk ihmali ve istismarı konusunu ele alan son beş yıla ait tezleri bazı parametreler açısından incelemektir.

Yöntem: Araştırma genel tarama modellerinden tekil tarama yöntemi kullanılarak yapılmış ve doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Türkiye'de 2015-2019 yılları arasında çocuk ihmali ve istismarı konusunda yapılan tezler incelenmiştir. Veri tarama motoruna "çocuk istismarı, çocuk ihmali, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, cinsel istismar, cinsel ihmal, duygusal istismar, duygusal ihmal, child abuse, child neglect, physical abuse, physical neglect, sexual abuse, sexual neglect, emotional abuse, emotional neglect, Turkey" anahtar kelimeleri yazılarak tarama yapılmıştır. Çalışma kriterlerine uyan 63 tez araştırma kapsamına alınmıştır. Elde edilen veriler sayı ve yüzde değerler olarak sunulmuştur.

Bulgular: Çalışmada, ihmal ve istismara yönelik en fazla çalışmanın 2018 yılında yapıldığı (n=23, %36.5); tezlerin büyük çoğunluğunu yüksek lisans tezlerinin (%68.3) oluşturduğu; %82.5'ini tanımlayıcı çalışmalar oluştururken çok az sayıda çalışmanın yarı deneysel (n=3, %4.8) ve deneysel (n=2, %3.2) tasarımda yapıldığı belirlenmiştir. Tezlerde veri toplama aracı olarak araştırmacıların hazırladığı soru formlarının (%81.0) ve ölçeklerin (%65.1) daha çok kullanıldığı; daha fazla "Sağlık Bilimleri Temel Alanı"nda yürütüldüğü (%42.9); sağlık alanında yapılan tezlerin daha çok tıp ağırlıklı yapıldığı; örneklem grubu incelendiğinde ise ergenlerin öne çıktığı (%34.9), tezlerin büyük çoğunluğunun (n= 38, %60.3) genel ihmal ve istismar türlerini birlikte inceledikleri görülmüştür.

Sonuç: Çalışmada, son beş yılda Türkiye'de yürütülen yüksek lisans ve doktora tezlerinde çocuk hemşireliği için öncelikli bir konu olan çocuk ihmal ve istismarı konusunun yeterince incelenmediği, yapılan çalışmalarda tanımlayıcı çalışmaların daha fazla yapıldığı, deneysel tasarımdaki çalışmaların ise çok az sayıda yürütüldüğü belirlenmiştir. Çocuk ihmali ve istismarını önlemeye yönelik kanıt düzeyi yüksek tezlerin yapılmasının gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, İhmal, İstismar, Hemşirelik.

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to examine the thesis from the last five years, which addresses child neglect and abuse in Turkey, in terms of some parameters.

Methods: The research was conducted using a singular scanning method from the general screening models and the document examination technique was used. In this study, the theses on child neglect and abuse were examined between 2015 and 2019 in Turkey. Data screening engine "child abuse, child neglect, physical abuse, physical abuse, sexual abuse, sexual abuse, emotional abuse, emotional abuse, emotional neglect, child abuse, child neglect, physical abuse, sexual abuse, sexual abuse, sexual abuse, neglect emotional abuse, emotional neglect, Turkey" keywords were written and scanned. 63 thesis matching the criteria of the study were included in the research. The data obtained is presented as numbers and percentage values.

Results: It was found that the most thesis on neglect and abuse were conducted in 2018 (n=23, 36.5%); the majority of the thesis were master's thesis (68.3%); while 82.5% of descriptive studies were created, it was determined that very few studies were conducted in semi-experimental (n=3) and experimental (n=2) designs. In studies, question forms (81.0%) and scales (65.1%) prepared by researchers as data collection tools were used more; (42.9%), where studies were carried out in more "Basic Areas of Health Sciences"; thesis in the field of health were mostly medically weighted; when the group where the studies were carried out, it was observed that the majority of the thesis (n= 38, 60.3%), where adolescents stand out, examined the general types of neglect and abuse together. **Conclusion:** In the study, the issue of child neglect and abuse, which is a priority issue for child nursing in the last five years, was not adequately examined, and that the studies were carried out more than the descriptive studies, the work in experimental design was determined to be done in a very small number. It has been revealed that high levels of evidence to prevent child neglect and abuse should be made.

Keywords: Child, Neglect, Abuse, Nursing.

Atıf için (How to cite): **Küçüköglü S, Karakoç Başar H.** Çocuk İhmal ve İstismarına Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tezler Açısından Bir Bakış. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2020;2(1):11-18..

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü “çocuk ihmal ve istismarını; 18 yaşın altındaki çocukların sağlığını, sağ kalımını, gelişimini veya ilişkilerindeki güven duygusunu olumsuz yönde etkileyen fiziksel/duygusal/cinsel istismar, ihmal ve diğer sömürü türleriyle sonuçlanan kötü davranışlar” olarak açıklamıştır (DSÖ, 2016). Türkiye’de yapılan (2010) çocuk istismarı ve aile içi şiddet konulu araştırmaya göre 7-18 yaş grubu çocuklar arasında fiziksel istismar %43, duygusal istismar %51, cinsel istismar %3 oranında görülmektedir. Ülkemizde çocukluk çağlarında görülen istismar ve ihmal olaylarının yaygınlığına ilişkin çalışmaların sayısının az olduğu ve bunun da belirlemedeki zorluklar ve rapor edilmedeki yetersizlikten kaynaklandığı düşünülmektedir (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009). Ebeveynlerin disiplin aracı olarak fiziksel istismarı kullanıyor olması da bildirimleri engellemektedir (Bilge, Taşar, Kılınçoğlu,

Özmen ve Tıraş, 2013; Bektaş ve Öztürk, 2007)

Çocukluk dönemlerinde istismara maruz kalma, özellikle de cinsel istismar yaşama, çocukların ruh sağlığı ve yaşam kalitesini önemli ölçüde etkilemekte ve çocuğa telafisi mümkün olmayan zararlar vermektedir. Cinsel istismar yaşadıktan sonra bu çocukların önemli bir bölümünde psikiyatrik bozukluk geliştiği yapılan çalışmalarda saptanmıştır. Ayrıca fiziksel istismara uğrayan çocukların ebeveynlerinde istismar öyküsü olabildiği görülmüştür (Bilge ve ark., 2013; Altıparmak, Yıldırım, Yardımcı ve Ergin 2013; Demirci, Özmen, Öztop, Özdemir ve Uytun, 2014).

Çocuk ihmal ve istismarının tespit edilmesi ve tanı konulabilmesinde risk altındaki çocukların tanınması çok önemlidir. Bu bağlamda savaş ve göç mağduru çocuklar, evlilik dışı doğan, özel gereksinimi olan, üvey anne/baba ile yaşayan, ebeveyni madde bağımlısı olan, istenmeyen gebelik sonrası

doğan çocuklar ile sosyoekonomik ve eğitim düzeyi düşük ailelerin çocukları risk altındadırlar (Önal, Celbiş, Özdemir ve Özdemir, 2013; Sener, Anci ve Dursun, 2014).

Çocuk istismarının önlenmesinde yapılması gereken müdahalelerin başında bu konu ile ilgili çalışan meslek üyelerinin, toplumun, ailelerin ve çocukların eğitilmesi gelir. İstismarı ilk fark edecek kişiler sağlık profesyonelleridir. Dünya Sağlık Örgütü çocuk ihmal ve istismarının önlenmesinde sağlık çalışanları arasında hemşirelerin önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda; kliniklerde çalışan çocuk hemşirelerinin görevi sadece tedaviyi ve hemşirelik bakım sürecini başlatmak değil istismara uğrayan çocukların hukuksal süreçlerine de yardımcı olmak ve rehabilitasyonlarını desteklemek olmalıdır (Polat, 2007). Çocuk ihmal ve istismarına yönelik yapılan ve yapılacak araştırmalar sağlık profesyonelleri açısından bilgilendirici ve yol gösterici olmaktadır. Son yıllarda Türkiye’de çocuk ihmal ve istismarına yönelik yürütülen araştırmalarda artış olmasına karşın, konunun önemi ve hassasiyeti nedeniyle çok daha fazla akademik çalışmaların yapılmasına gereksinim vardır (Beyazıt, 2015). Bu çalışmada da Türkiye’de yapılmış çocuk ihmal ve istismarı konusunu ele alan son beş yıla ait tezler incelenmiştir. Çalışma sonucunun pediatri hemşirelerine, klinisyenlere ve akademik çalışmalarını yürüten/yürütecek araştırmacılara ışık tutması beklenmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yapılmış çocuk ihmal ve istismarı konusunu ele alan son beş yıla ait tezleri bazı parametreler açısından incelemektir.

Araştırmanın Tipi: Araştırma genel tarama modellerinden tekil tarama yöntemi kullanılarak yapılmış ve doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır.

Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

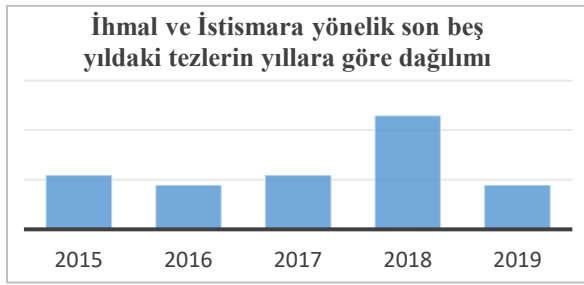
- Tezin tam metnine ulaşabilme,
- Çalışmanın Türkiye’de yürütülmesi,
- 2015-2019 tarihleri arasında yayınlanması,
- Türkçe olarak yazılması

Verilerin Toplanması: Bu çalışmada Türkiye’de 2015-2019 yılları arasında çocuk ihmal ve istismarı konusunda yapılan tezler incelendi. Ulusal tez merkezi veri tarama motoruna “çocuk istismarı, çocuk ihmal, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, cinsel istismar, cinsel ihmal, duygusal istismar, duygusal ihmal, child abuse, child neglect, physical abuse, physical neglect, sexual abuse, sexual neglect, emotional abuse, emotional neglect, Turkey” anahtar kelimeleri ayrı ayrı kullanılarak tarama yapıldı ve Ağustos 2019 tarihi itibarıyla 81 teze ulaşıldı. Bu tezlerden çalışma kriterlerine uymayan, yineleyen tezler, tam metni olmayanlar çıkarıldı ve kalan 63 teze çalışmaya dahil edildi.

Verilerin Analizi: Araştırmaya dahil edilen tezler, yıllar içindeki dağılımına, tez türüne (yüksek lisans veya doktora), bakılan ihmal-istismar türüne, yapıldığı alanlara, örneklem grubuna, araştırma türüne, ve kullanılan veri toplama aracına göre analiz edildi. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 22 paket programı ile gerçekleştirildi. İncelenen araştırmalara ilişkin verilerin dağılımı frekans ve yüzde olarak sunuldu.

BULGULAR

Çalışmada son beş yıl boyunca ihmal ve istismara yönelik Ulusal tez merkezinde yapılan, çalışmaya alınma kriterlerine uyan tezler incelenmiş olup toplam 63 tez incelemeye alınmıştır. Tezlerin en fazla 2018 yılında yapıldığı (n=23, %36.5), bunu 2015 ve 2017 yıllarının izlediği (n=11, %17.5), en az çalışmaların ise 2016 ve 2019 yılları arasında yapıldığı (n=9, %14.3) belirlenmiştir (Grafik 1).

Grafik 1. Yıllara Göre İhmal ve İstismara Yönelik Yapılan Tezlerin Dağılımı

Çalışmada ihmal ve istismara yönelik son beş yılda yapılan tezlere ait özellikler Tablo 1'de sunulmuştur. Veriler incelendiğinde tezlerin büyük çoğunluğunu yüksek lisans tezlerinin (%68.3) oluşturduğu görülmektedir. Tezlerin %82.5'ini tanımlayıcı çalışmalar oluştururken çok az sayıda çalışmanın yarı deneysel (n=3, %4.8) ve deneysel (n=2, %3.2) tasarımda yapıldığı belirlenmiştir. Yarı deneysel ve deneysel tasarımda gerçekleştirilen çalışmaların hepsinde eğitimsel girişimlerin uygulandığı saptanmıştır. Çalışmalarda veri toplama aracı olarak araştırmacıların hazırladığı soru formlarının (%81.0) ve ölçeklerin (%65.1) daha çok kullanıldığı belirlenmiştir. Konu ile ilgili çalışmaların daha fazla Sağlık Bilimleri Temel Alanı'nda yürütüldüğü (%42.9), sağlık alanında yapılan tezlerin daha çok tıp ağırlıklı yapıldığı, çalışmanın yapıldığı grup incelendiğinde ise ergenlerin öne çıktığı (%34.9), tezlerin önemli bir kısmının sağlık

çalışmalarına yönelik (%19.04) yürütüldüğü görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. İhmal ve İstismara Yönelik Yapılan Tezlerin Özelliklerinin Dağılımı

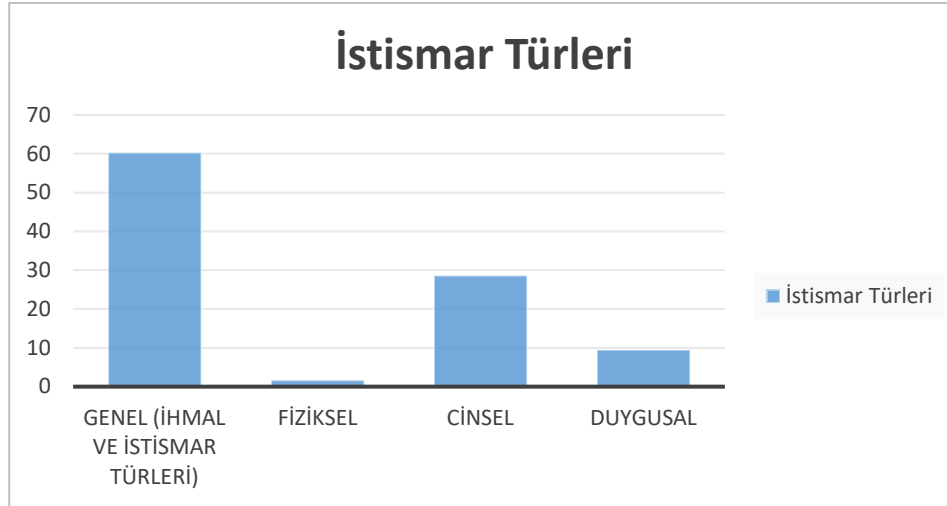
Özellikler	Sayı	%
Tez türü		
Yüksek Lisans	43	68.3
Doktora	5	7.9
Tıpta Uzmanlık	15	23.8
Araştırma Türü		
Tanımlayıcı	52	82.5
Retrospektif/kayıt inceleme	4	6.3
Yarı deneysel	3	4.8
Deneysel	2	3.2
Diğer*	2	3.0
Veri Toplama Araçları**		
Soru formu	51	81.0
Ölçekler	41	65.1
Kayıtlar ve dosyalar	11	17.5
Yapılan Alan		
Sağlık Bilimleri Temel Alanı	27	42.9
Eğitim Bilimleri Temel Alanı	16	25.4
Sosyal Bilimler Temel Alanı	20	31.7
Sağlık Alanında Yapılan Tezler		
Tıp	16	25.4
Hemşirelik	8	12.7
Diğer***	3	4.8
Çalışmanın Yapıldığı Grup**		
0-12 yaş çocuklar	14	22.2
12-18 yaş ergenler	22	34.9
Sağlık çalışanları	12	19.04
Ebeveynler	10	15.9
Üniversite öğrencileri	6	9.5
Öğretmenler	5	7.9
Yetişkinler	10	15.89

*Karma yöntem (nicel +nitel), metodolojik çalışma (ölçek uyarlama)

**Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

*** Sosyal hizmetler anabilim dalı

Çalışma kapsamına alınan tezlerde incelenen ihmal ve istismar türleri araştırıldığında; tezlerin büyük çoğunluğunun (n= 38, %60.3) tüm ihmal ve istismar türlerini birlikte inceledikleri, bunu cinsel (18, %28.6), duygusal (n=6, %9.5) ve fiziksel istismarın (n=1, %1.6) takip ettiği belirlenmiştir.

Grafik 2. Tezlerde İncelen İhmal ve İstismar Türlerinin Dağılımı

TARTIŞMA

Çocuk ihmali ve istismarı konusunda Türkiye’de son beş yıl içinde yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmada, 2018 (n=23) yılı dışında diğer yıllarda benzer sayıda tezlerin yapıldığı görülmüştür (Grafik 1). Benzer şekilde Beyazıt (2015) çocuk ihmali ve istismarı konusunda yapılan tezleri 1998 ile 2015 yılları arasında incelemiş, bu yıllar arasında 2010 yılı (n=15) hariç genellikle diğer yıllarda bir ile altı tezin yıllık yapıldığı görülmüştür. Türkiye’de çocuğa yönelik ihmal ve istismar uygulamalarının geçmişi çok eski olmasına karşın, bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar yeni sayılabilecek bir tarihe sahiptir (Çetin, 2008). Son beş yılda kapsamlı sayılabilecek araştırmalar olarak toplam 63 tezin yapılması ülkemizde araştırmacıların nicel anlamda da bu konuya daha fazla eğilmesi gerektiğini göstermiştir. Ayrıca bazı yıllarda araştırma sayılarının belirgin şekilde yükselmesi istismar vakalarının medyada daha fazla yer alması nedeni ile araştırmacıların bu konuya dikkatlerini çekmiş olabilir.

Çalışmaya alınan tezlerin büyük çoğunluğunu yüksek lisans tezleri ve tanımlayıcı çalışmalar oluşturmuştur (Tablo 1). Kanıt düzeyi yüksek olan çalışmalardan

deneysel tasarımda son beş yılda sadece iki tez yapılmıştır. Her iki çalışmada da girişim olarak eğitimsel müdahalelerin tercih edildiği görülmüştür. Beyazıt’ın (2015) Türkiye’deki tezleri 10 yıllık süreçte izlediği çalışmasında da aynı şekilde bu konuda yapılan doktora tezlerinin çok az sayıda yapıldığı belirlenmiştir. Erkan’ın (2018) yaptığı çalışmada ise çocuk ihmali ve istismarına yönelik olarak adli boyutuyla Türkiye’deki tezler incelenmiş, 1989-2016 yılları arasında yapılan konu ile ilgili 160 tezin 109’unun yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmaların çoğu tanımlayıcı türde olduğu için sorunun çözümünden ziyade daha çok durum tespiti yapmaktan öteye gidilememektedir. Bu nedenle ülkemizde bu alana yönelik daha fazla ve kapsamlı çalışma yapılması yaşanan sorunun boyutlarını daha açık bir şekilde ortaya koymanın yanında, sorunun çözümü için yapılması gerekli olan çalışmalara da yol gösterici olacaktır.

Çalışmaya alınan tezler incelendiğinde; veri toplama aracı olarak araştırmacıların hazırladığı soru formları ve ölçeklerin daha yaygın olarak kullanıldığı belirlenmiştir (Tablo 1). Beyazıt’ın (2015) yaptığı çalışmada da lisansüstü tezlerde veri toplama aracı olarak çoğunlukla, yurtdışında

geliştirilmiş ve Türkçe'ye uyarlanmış ölçek ve envanterlerin kullanıldığı görülmektedir. Ölçekler yapılan çalışmanın sonuçlarını objektif şekilde ölçmeyi kolaylaştırmasının yanı sıra, elde edilen sonuçları nitelik olarak da belirlenmeye olanak sunar (Tavşancı, 2002). Uyarlaması yapılan ölçekler her ne kadar geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılan güvenilir ölçüm araçları olsalar da, özellikle ülkemizin koşullarına, kültürüne ve sosyal yapısına uygun olarak geliştirilen kapsamlı ölçüm araçlarına da ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaya alınan tezler yürütülme alanlarına göre incelendiğinde çalışmaların daha fazla Sağlık Bilimleri Temel alanında yürütüldüğü, sağlık alanında yapılan tezlerin daha çok tıp ağırlıklı yapıldığı görülmüştür (Tablo 1). Bakır ve Kapucu'nun (2017) konu ile ilgili literatür incelemesi yaptığı çalışmada da, Türkiye'de yürütülen çalışmaların %72.66'sının sağlık profesyonelleri tarafından yapıldığı belirlenmiştir. Çocuk ihmal ve istismarına yönelik yürütülecek çalışmalar ve özellikle çocuğun değerlendirilmesi multidisipliner bir yaklaşım gerektirir (Çelbiş, Özdemir, Kaya, 2011). Bu ekip içinde sosyal hizmet uzmanlarının, çocuk polislerinin, pedagogların, eğitimcilerin, doktor ve çocuk hemşiresinin, hukukçuların, tıp etiği ve adli bilimler uzmanlarının içinde olması başarı oranını artırır (Erkan 2018).

Çalışma kapsamına alınan tezlerdeki örneklem grubu incelendiğinde; daha fazla ergenlerden oluştuğu görülmektedir (Tablo 1). Bakır ve Kapucu'nun (2017) çocuk ihmal ve istismarının Türkiye'de yürütülen çalışmalara yansımalarına yönelik yaptığı literatür incelemesinde, çalışmaların örneklem grubunda %60.93 oranında çocuk ve ergenlerin yer aldığını belirtmiştir. Ergenlik dönemi gelişimsel bir özellik olarak yoğun olarak yetişkin otoritesine karşı

çıkıldığı, bedensel değişikliklerin hızlı geliştiği ve kimlik oluşturma sürecinin oluşturduğu kaygı ile başa çıkılması gereken bir dönem olması nedeniyle çocukların kural dışı davranışlara karşı daha eğilimli olduğu riskli bir dönemdir (Siyez, 2009). İstismar, her yaştaki çocuğun bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan sağlığını kısa, orta ve uzun vadede önemli ölçüde olumsuz etkileyen bir durumdur. Özellikle kendisine bakmak ve korumakla sorumlu olan başta ebeveynler tarafından bu tarz muameleye maruz kalmak, çocuk üzerinde derin etkiler bırakan telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurabilir (Topçu, 2009). Riskli bir dönem olan ergenlik üzerinde çalışmaların bu nedenle yoğunlaşmış olması, araştırmacıların bu problem üzerine dikkat çekme ve problemi çözmeye çalışma isteklerinden kaynaklanmış olabilir.

Çalışmaya alınan tezler ihmal ve istismar türleri açısından incelendiğinde, araştırmacıların tez çalışmalarında tek bir istismar türüne yönelme yerine tüm ihmal ve istismar türlerini birlikte incelediği görülmektedir (Grafik 2). Çocuk ihmal ve istismarına yönelik son 10 yıl içinde yapılan 42 sistematik derlemenin incelendiği bir çalışmada da çalışmaların çoğunun (27 derleme) tüm istismar türlerini birlikte ele aldığı belirlenmiştir (Sarı, Ardahan, Öztornacı, 2016). Bakır ve Kapucu'nun (2017) çocuk ihmal ve istismarının Türkiye'de yürütülen çalışmalara yansımalarına yönelik yaptığı literatür incelemesinde, araştırmacıların genellikle tüm ihmal ve istismar türlerini ele aldığını belirtmiştir. Hangi tür olursa olsun ihmal ve istismar, çoklu bireysel, çevresel, sosyal ve psikolojik nedenleri olan bir bozukluktur. Tanılanmasının zorluğu nedeniyle sağlık çalışanlarının bu tür şüpheli bir aile ve çocuk ile ilk karşılaştıklarında yüksek dikkat ve gözlem yapması gerekmektedir. Çünkü

tanılanmamış her bir ihmal ve istismar vakası çocuk için artan morbidite veya mortalite riski demektir (Koc, Oral and Butteris, 2014).

SONUÇ

Çalışmada son beş yılda yapılan tezlerde çocuk hemşireliği için önemli bir konu olan çocuk ihmal ve istismarı konusu incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Çocuk ihmal ve istismarı hemşirelik mesleğinin ana konularından biri olmasına karşın son beş yılda hemşirelik programı kapsamında sadece 8 tane tezin yürütüldüğü,
- Yapılan tezlerin daha fazla tanımlayıcı türde olduğu,

- Kanıt düzeyi yüksek araştırmalar olan yarı deneysel/deneysel tasarımdaki çalışmaların çok az sayıda yapıldığı belirlenmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Kapsamlı çalışma fırsatı sunan tez çalışmalarında çocuk ihmal ve istismarı konusuna daha fazla yer verilmesi,
- İhmal ve istismar olaylarına karşı erken müdahale ve önleme programlarına yönelik yapılan yatırım oranının artırılması,
- Kanıt düzeyi yüksek geniş ölçekli çalışmaların yürütülmesi
- Lisansüstü teorik dersler kapsamında “çocuk ihmal ve istismarı” konusuna daha fazla yer verilerek genç araştırmacıların bu konu üzerinde çalışmaya yönlendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Altıparmak, S., Yıldırım, G., Yardımcı, F. & Ergin, D. (2013). Annelerden Alınan Bilgilerle Çocuk İstismarı ve Etkileyen Etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(4), 354-361
- Bahar, G., Savaş, H.A. & Bahar, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Bakır, E., Kapucu, S. (2017). Çocuk İhmali ve İstismarının Türkiye’de Yapılan Araştırmalara Yansımaları: Bir Literatür İncelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.
- Bektaş, M. & Öztürk, C. (2007). İzmir’de Bir İlköğretim Okulunda Aile İçi Şiddet Araştırması. *Ege Pediatri Bülteni*, 14(3), 165-169.
- Beyazıt, U. (2015). Çocuk istismarı konusunda Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi Özel Sayısı*, 1(1), Erişim Adresi <http://dergipark.org.tr/tr/pub/hsbfd/issue/7891/10382>
- Bilge, Y.D., Taşar, M.A., Kılınçoğlu, B., Özmen, S. & Tıraş, Ü. (2013). Alt Sosyoekonomik Düzeye Sahip Anne-Babaların Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkındaki Bilgi Düzeyleri, Deneyimleri ve Kullandıkları Disiplin Yöntemleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(1), 27-35.
- Çelbiş, O., Özdemir, B. & Kaya, A. (2011). Cinsel Saldırıya Uğramış Çocuğun Muayenesi. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 46(2), 104-110
- Çetin, F. (2008). *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

- Demirci, E.Ö., Özmen, S., Öztıp, D.B., Özdemir, Ç. & Uytun, M.Ç. (2014). Çocuk ve Ergen Cinsel İstismar Olgularında İstismar İle İlişkili Sosyo-Demografik Özelliklerin, Ailesel Değişkenlerin ve Ruhsal Bozuklukların Değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 19(3),146-153.
- Erkan, I. (2018). Türkiye’de Çocuk İstismarı Konusunda Yayımlanan Lisansüstü Tezlerinin Adli Bilimler Açısından Değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(4), 410-413.
- Koc, F., Oral, R., Butteris, R. (2014). Missed Cases Of Multiple Forms Of Child Abuse And Neglect. *International Journal of Psychiatry in Medicine*, 47(2), 131-139.
- Önal, S.Ç., Celbiş, O., Özdemir, B. & Özdemir, M.Y. (2013). Çocuk İstismarı. *Türk Nöroşirürji Dergisi*, 23,124-127.
- Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı: Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sener, M.T., Anci, Y. & Dursun, O.B. (2014). Significance Of Healthy Family Structure in Preventing Child Sexual Abuse: Aprospective Controlled Study. *Medicine Science International Medical Journal*, 3(1),1046-1053.
- Siyez, D.M. (2009). *Ergenlerde Problem Davranışlar Okul Temelli Önleme Çalışmaları İle İlgili Uygulama Örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Topçu, S. (2009). *Cinsel İstismar*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

UNICEF (2010). Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-istismari-ve-aile-i%C3%A7i-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ftirmasi-%C3%B6zet-raporu-2010> (Son Erişim: 22.03.2020).

World Health Organization (2016). Child maltreatment. <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/child-maltreatment> (Last accessed: 02.03.2020).

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDET TÜRLERİNE YÖNELİK FARKINDALIKLARINI ARTIRMADA “ŞİDDETE DUR DE” KAMU SPOTLARININ ETKİSİ*

THE EFFECTS OF PUBLIC SERVICE ANNOUNCEMENT “STOP VIOLENCE” ON THE LEVEL OF AWARENESS OF UNIVERSITY STUDENTS TOWARDS THE TYPES OF VIOLENCE

Reva BALCI AKPINAR**, Sibel KÜÇÜKOĞLU***, Abdulkadir ATİK****
Elif KÜÇÜK DURUR***** , Elif KANT*****

**Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Erzurum/ Türkiye
ORCID ID: 0000-0001-8796-6497

***Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya/ Türkiye
ORCID ID: [0000-0003-3269-445X](https://orcid.org/0000-0003-3269-445X)

****Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Erzurum/ Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-8935-3202

*****Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Anabilim Dalı, Erzurum/ Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-3929-4259

*****Öğr. Gör. Atatürk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Erzurum/ Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-3643-1975

Yazışma Adresi:

Reva BALCI AKPINAR
E posta: reva@atauni.edu.tr

Gönderim Tarihi : 25 Nisan 2020

Kabul Tarihi : 26 Mayıs 2020

*Bu araştırma Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'nce (SBA-2018-6633) desteklenmiştir.

ÖZ

Amaç: Şiddet, " bireyin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış" olarak belirtilir. Şiddetin önlenmesinde farkındalık oluşturulması önemlidir. Toplumun her kesimini ve her yaş grubunu etkisi altına alan medyanın, şiddetin öğretilmesinde, sürdürülmesinde, şiddete karşı duyarsızlığın oluşturulmasında rolü bulunmaktadır. Oysa etkin ve doğru kullanıldığında medyadan şiddeti önlemede de yararlanılabilmektedir. Kamu spotları bu bağlamda kullanılan medya araçlarından biridir. Bu araştırma şiddet türleri, şiddetin insanlar üzerindeki olumsuz etkileri ve şiddetle karşılaşıldığında yapılması gerekenler hakkında oluşturulan "Şiddete Dur De" kamu spotlarının üniversite öğrencilerinin farkındalık durumlarına etkisini belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmaya Atatürk Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde eğitim gören 354 öğrenci alınmıştır. Fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddetin insanlar üzerindeki olumsuz etkileri ve şiddetle karşılaşıldığında yapılması gerekenler hakkında bilgilendirici içeriğe sahip ortalama 2 dk süren kamu spotları çekilmiş ve öğrencilere sıra ile izlettirilmiştir. Öğrencilerden izledikleri her kamu spotu için farkındalık oluşturma düzeyini 5'li sayısal ölçek üzerinde işaretlemeleri istenmiştir. Veriler öğrenciler ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde sayı, yüzdelik değerler, ortalama, standart sapma ile bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır. Çalışmanın her aşamasında etik ilkeler gözetilmiştir.

Bulgular: Öğrencilere göre kamu spotlarının farkındalık oluşturma puan ortalamaları fiziksel şiddet kamu spotunda 3.48 ± 1.18 , psikolojik şiddet kamu spotunda 3.70 ± 1.16 , ekonomik şiddet kamu spotunda 4.08 ± 1.01 , cinsel şiddet kamu spotunda 3.98 ± 1.14 olarak bulunmuştur. Cinsiyet açısından karşılaştırıldığında kız öğrencilerin farkındalık puanlarının tüm şiddet türlerinde anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Çalışmada "Şiddete Dur De" kamu spotlarının öğrencilerde fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddete karşı farkındalık oluşturduğu belirlenmiştir. Kamu spotlarının kitleleri bilinçlendirmede, farkındalık oluşturmada ve şiddeti önlemede önemli araçlar olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Şiddet, kamu spotu, farkındalık, üniversite öğrencisi

ABSTRACT

Aim: Violence is all kinds of attitudes and behaviors such as physical, sexual, psychological, verbal or economic, including arbitrary obstruction of freedom or threat and oppression, which result in or may result in individual's physical, sexual, psychological or economic harm or suffering. Raising awareness is of importance in preventing violence. The media, which affects every segment of society and all age groups, have a role in teaching and sustaining violence and in maintaining the indifference to violence. However, when used effectively and correctly, the media can also be used to prevent violence. The public spots are one of the media tools used in this context. This research was conducted to determine the impact of the "stop violence" public spots on the students' awareness towards the types of violence, the negative effects of violence on people, and things to do when faced with violence.

Method: A total of 354 students, studying at different departments of the Atatürk University, was included in the study. Informative, 2 min short videos were created on the negative effects of physical, psychological, economic and sexual violence on people, and the things to be done when faced with violence. All public spots were watched in sequence to the students who were enrolled in the research. Students were asked to mark the level of awareness on a 5-point numerical scale for each public spot they watched. The data were collected by face-to-face interviews with the students. Number and percentile values and independent groups t test were used in the analysis of the data obtained. Ethical principles were adhered at all stages of the study.

Results: According to the students, the average raising-awareness scores of the public spots were 3.48 ± 1.18 in the physical violence public spot, 3.70 ± 1.16 in psychological violence public spot, 4.08 ± 1.01 in economic violence public spot, and 3.98 ± 1.14 in sexual violence public spot. According to the comparison based on gender, awareness scores of female students were significantly higher for all types of violence.

Conclusion: In the study, it was found that the "Stop Violence" public spots raises awareness of physical, psychological, economic and sexual violence in students. It can be said that public spots are important tools to raise cognizance of the masses, raise awareness and prevent violence.

Keywords: Violence, Public Spot, Awareness, University Students

Atıf için (How to cite): **Balcı Akpınar R, Küçüköğlü S, Atik A, Küçük Durur E, Kant E.** Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Türlerine Yönelik Farkındalıklarını Artırmada "Şiddete Dur De" Kamu Spotlarının Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi* 2020;2(1):19-26.

GİRİŞ

Şiddet olgusu, insanlık tarihi kadar eski olup, halen modern dünyanın üstesinden gelemediği bireysel ve sosyal bir gerçektir (Özpuat, 2017). Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü'nün yapmış olduğu tanımla "bireyin kendisine, başkasına ya da bir gruba yönelik maddi veya manevi zarar verme ihtimalini artırması, engellemesi, yoksunluk ve ölüme dönük olarak fiziksel gücü tehdit amaçlı veya

gerçekten kullanılması" olarak ifade edilmektedir (WHO, 2002). Şiddet fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı içermektedir. Yaşamın hemen hemen her alanında ortaya çıkan şiddetin boyutları giderek artmakta, önüne geçilemeyen bir şekilde pek çok kişinin hayatını, fiziksel ve ruhsal sağlığını, huzurunu ve mutluluğunu etkileyen gizli bir tehlike olarak varlığını sürdürmektedir.

Şiddetin bu denli yaygın olması ise, insan yaşamının kaçınılmaz bir parçasıymış gibi algılanmasını ve sessiz bir kabullenışı de beraberinde getirmektedir (Özgür, Yörükoğlu ve Baysan-Arabacı, 2011; Page ve İnce, 2008).

Şiddet birey, aile ve topluma sosyal, ekonomik, duygusal ve ruhsal açıdan önemli bir yük getirmekte, önlenemediği için kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Şiddetin yaygınlaşarak devam etmesi bireysel ve toplumsal birçok soruna yol açmaktadır (Özgür ve ark., 2011). Şiddetin önlenmesinde farkındalık oluşturulması önemlidir. Toplumun her kesimini ve her yaş grubunu etkisi altına alan medyanın şiddetin öğretilmesinde, sürdürülmesinde, şiddete karşı duyarsızlığın oluşturulmasında rolü bulunmaktadır. Oysa etkin ve doğru kullanıldığında şiddeti önlemede medyadan yararlanılabilmektedir. Kamu spotları bu bağlamda kullanılan medya araçlarından biridir (Balcı Akpınar, Küçükoğlu, Ejder Apay, Karaca ve Balcı, 2019). Kamu spotları, “gerekli görülen konularda ilgili kitleyi bilinçlendirmek ve çözüme yönlendirmek amacıyla hazırlanıp televizyon, radyo ve internet gibi sosyal medya ortamlarında kitlelere ulaştırılan kısa filmler” dir. Diğer bir ifadeyle, kamu spotları “toplumsal olayları ilgilendiren konularda halkın yararı için yapılan, kişileri tavsiye edilen davranışlara uymaya yönlendiren kamu eğitim kampanyaları” dır (Çınarlı, 2008). Kamu spotlarının tasarımında yararlanılan görseller, sahneler, kullanılan müzik, seslendirme ve metinler izleyiciler üzerinde etki bırakan unsurlardır (Yaman ve Göçkan, 2015).

Literatür incelendiğinde kamu spotları ile şiddet olaylarını toplumda azaltma ve önlemeye yönelik farkındalık oluşturma amacıyla ülkemizde yapılan sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir (Vodinalı ve

Çötak, 2019). Üstelik yapılan çalışmalar genellikle şiddetin bir yönüne yönelik farkındalık oluşturmak amacıyla yürütülmüştür. Bu çalışmada ise farklı şiddet türleri, şiddetin insanlar üzerindeki olumsuz etkileri ve şiddetle karşılaşıldığında yapılması gerekenler hakkında oluşturulan “*Şiddete Dur De*” kamu spotlarının öğrencilerin farkındalık durumlarına etkisini belirlemek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi: Araştırma tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evren-Örnekleme: Araştırmanın evrenini, Atatürk Üniversitesi’nde 2018–2019 öğretim yılında, örgün öğretim programlarına kayıtlı, rastgele yöntemle seçilmiş dört farklı fakültenin öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada örneklem yöntemi kullanılmamış, çalışma gönüllü 354 öğrenci ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan “Soru Formu” ve “Kamu Spotu Değerlendirme Formu” ile toplanmıştır. Veri toplamada kullanılan bir diğer araç ise “Kamu Spotları”dır.

Soru Formu: Bu form araştırmaya alınacak öğrencilere ait; sınıf, cinsiyet, yaş, okuduğu fakülte ve bölüme ilişkin bilgilerin yer aldığı sorulardan oluşmaktadır.

Kamu Spotu Değerlendirme Formu: Bu formda öğrencilerin izledikleri kamu spotunun farkındalık oluşturma başarısı hakkındaki genel düşüncelerini her kamu spotu için ayrı ayrı olacak şekilde açıklamaları için açık uçlu bir soruya ve 0-5 arası puanlayabileceği bir sözel kategori ölçeğine yer verilmiştir. “0- çok kötü, 5 -Çok iyi” olarak değerlendirilmiştir.

Kamu Spotu: Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri tarafından 4 adet 2’şer dakikalık fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet türlerinin anlatıldığı kamu

spotları çekilmiştir. Kamu spotlarının senaryoları alanında uzman öğretim elemanları ve öğrenciler tarafından yazılmıştır.

Verilerin Toplanması: Veriler öğrencilerle yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Bilgisayar ortamına yüklenerek projeksiyonla yansıtılan kamu spotları öğrencilere eğitim gördükleri fakültenin bir dershanesinde toplu olarak izlettirilmiştir. Öğrencilerden izledikleri her bir kamu spotunu senaryo, kurgu, oyunculuk ve verilen mesajların farkındalık oluşturmaya etkisi gibi özellikleri bakımından değerlendirmeleri ve Kamu Spotu Değerlendirme Formuna kaydetmeleri istenmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi: Veriler SPSS 20 paket programına aktarıldıktan sonra değerlendirilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzdelik, ortalama, standart sapma ve bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır.

Etik İlkeler: Araştırmanın yapılabilmesi için Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Etik Kurul'undan etik onay ve araştırmanın yapıldığı kurumlardan yazılı izinler alınmıştır. Öğrencilerin sözel onayları alınarak çalışmaya katılım gönüllülük esasına göre sağlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 64.1'i kadın, %35.9'i erkektir ve öğrencilerin yaş ortalaması 18.50±1.94'tür.

Tablo 1. Öğrencilere Göre Kamu Spotlarının Şiddet Türleri Hakkında Farkındalık Oluşturma Durumu ve Öğrencilerin Kamu Spotlarına Verdikleri Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=354)

Kamu Spotları		n	%	Puan
				Ortalaması X±SS
Fiziksel Şiddet	Farkındalık Oluşturdu	323	91.2	3.48 ± 1.18
	Farkındalık Oluşturmadı	31	8.8	
Psikolojik Şiddet	Farkındalık Oluşturdu	336	94.9	3.70 ± 1.16
	Farkındalık Oluşturmadı	18	5.1	
Ekonomik Şiddet	Farkındalık Oluşturdu	345	97.5	4.08 ± 1.01
	Farkındalık Oluşturmadı	9	2.5	
Cinsel Şiddet	Farkındalık Oluşturdu	337	95.2	3.98 ± 1.14
	Farkındalık Oluşturmadı	17	4.8	
TOPLAM		354	100	

Çalışmaya katılan öğrencilerin %91.2'si fiziksel şiddet, %94.9'u psikolojik şiddet, %97.5'i ekonomik şiddet ve %95.2'si cinsel şiddet kamu spotunun farkındalık oluşturduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin

kamu spotlarına verdikleri puan ortalamaları, fiziksel şiddette 3.48±1.18, psikolojik şiddette 3.70±1.16, ekonomik şiddette 4.08±1.01, cinsel şiddette 3.98±1.14 olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Kamu Spotlarına Verdikleri Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=354)

Kamu spotları	Cinsiyet	X±SS	t	p
Fiziksel Şiddet	Kadın	3.57 ± 1.20	0.38	0.06
	Erkek	3.33 ± 1.14		
Psikolojik Şiddet	Kadın	3.89 ± 1.02	13.12	0.00
	Erkek	3.34 ± 1.30		
Ekonomik Şiddet	Kadın	4.16 ± 0.95	3.55	0.04
	Erkek	3.94 ± 1.11		
Cinsel Şiddet	Kadın	4.07 ± 1.13	0.50	0.04
	Erkek	3.81 ± 1.14		

Kadınlar fiziksel şiddet kamu spotuna 3.57±1.20, psikolojik şiddet kamu spotuna 3.89±1.02, ekonomik şiddet kamu spotuna 4.16±0.95, cinsel şiddet kamu spotuna 4.07±1.13 puan, erkekler ise fiziksel şiddet kamu spotu için ortalama 3.33±1.14, psikolojik şiddet kamu spotu için 3.34±1.30,

ekonomik şiddet kamu spotu için 3.94±1.11, cinsel şiddet kamu spotu için 3.81±1.14 puan vermişlerdir. Cinsiyete göre psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet kamu spotlarının puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.05).

Tablo 3. Öğrencilerin İzledikleri Kamu Spotları Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı

Öğrencilerin düşünceleri	Fiziksel şiddet kamu spotu		Psikolojik şiddet kamu spotu		Ekonomik şiddet kamu spotu		Cinsel şiddet kamu spotu	
	N	%	n	%	n	%	n	%
Beğendim anlaşılır	54	38.9	55	42.7	91	70.1	64	49.7
Çok kısa olmuş	37	26.7	44	34.2	11	8.5	21	16.3
Anlaşılmadı	3	2.1	7	5.5	-	-	1	0.7
Beğenmedim	6	4.3	1	0.7	3	2.4	3	2.3
Örnekler çoğaltılabilir	17	12.2	9	7.0	17	13.0	27	21.0
Görseller yetersiz etkileyici değil	21	15.1	10	7.8	7	5.3	12	9.3
Kimlerden yardım alabileceğimiz anlatılmamış	1	0.7	1	0.7	1	0.7	1	0.7
Abartıldığını düşünüyorum	-	-	1	0.7	-	-	-	-
Çok korkutucu idi	-	-	1	0.7	-	-	-	-
Toplam Görüş Sayısı	139	100.0	129	100.0	130	100.0	129	100.0

Öğrencilerin büyük çoğunluğu şiddet türlerine yönelik izledikleri kamu spotlarını beğendiğini ve içeriğinin anlaşılır olduğunu ancak süre olarak kısa bulunduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin %21.0'ı cinsel şiddet kamu spotu için daha fazla örnek verilmesi gerektiğini, %15.1'i fiziksel şiddet kamu spotunda yer alan görsellerin yetersiz olduğunu ve etkileyici olmadığını düşünmektedir.

TARTIŞMA

Medya, toplumsal alan içerisinde bağımsız bir kurum olarak değil, hem toplum tarafından belirlenen hem de toplumu şekillendiren bir yapılanma olarak ele alındığında, şiddeti yeniden üreten bir unsur olduğu ya da toplumsal alana yönelik pekiştirici bir etki oluşturduğu iddia edilebilir. Medya içeriklerinin izlenirliğini ya da okunurluğunu arttıran iki ana unsurdan biri olan şiddet, seyirlik bir eğlence ögesi olarak, haberlerden reklamlara, dizi filmlerden çizgi filmlere, yarışma programlarından dijital oyunlara pek çok medya metninde kullanılmaktadır. Bu durum medya izleyicilerinin ruhsal durumları üzerine derin izler bırakmanın yanı sıra yaşam tarzı değişikliği oluşturma ve şiddete karşı eğilimli bireyler haline gelmelerine neden olabilme riski taşıyabilir (Koç, 2018). Şiddet içeriği ile toplumsal alanda var olan şiddeti pekiştirme etkisini reddetmemekle birlikte medyanın şiddete karşı kullanılma potansiyeli olduğunu da kabul etmek gerekmektedir. Bu bağlamda bir medya metni türü olan kamu spotu hem kamu kurum ve kuruluşları hem de sivil toplum örgütleri tarafından çeşitli toplumsal sorunlara yönelik bilgilendirmek, eğitmek, farkındalık oluşturmak gibi amaçlarla kamu yararına yönelik hazırlanmaktadır Özellikle sağlık, eğitim, çevre, toplumsal kalkınma, kültürel miras, insan hakları, kadın hakları, hayvan hakları gibi konuları içeren kamu spotlarında hedef kitlede düşünce ve davranış

değişikliği oluşturmak hedeflenmektedir. Hazırlanan kamu spotunda senaryo ve kurgunun etkinlik oranından, yayınlanma sıklığına kadar pek çok unsur söz konusu hedefe ulaşılabilmesinde önemli rol oynamaktadır (Bütün, Selçuk, Akadal ve Gülseçen, 2018).

Bugüne kadar, şiddetin ne olduğu ve türleri, olumsuz sonuçları, şiddeti önleme ve şiddetten korunma yollarına yönelik olarak ulusal çapta birçok kamu spotu hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Önemli ve köklü bir toplumsal sorun olan şiddeti önlemek tek başına kamu spotları yoluyla mümkün görünmemektedir fakat bu soruna yönelik bir bilinç oluşturmak ve insanlara yol göstermek anlamında önemi yadsınamaz. Kamu spotlarının ne kadar etkin olabildiği, hedeflenen düşünce ve davranış değişikliğini sağlayıp sağlamadığı da ilgili literatürün araştırma alanlarından biri olmuştur.

Şiddet türlerine yönelik olarak hazırlanan kamu spotlarının öğrenciler üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunu araştırmak amacı ile yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun izledikleri kamu spotlarının farkındalık oluşturduğunu belirtmesi ve verdikleri puanlar göz önüne alındığında şiddete yönelik olarak hazırlanan kamu spotlarının etkili olduğu söylenebilir. Burada vurgulanması gereken en önemli noktalar ekonomik şiddet ve cinsel şiddete yönelik kamu spotlarının, en yüksek farkındalığı oluşturan kamu spotları olmasıdır. Ekonomik ve cinsel şiddet gibi kamuoyunun daha az bildiği olguları ele alan kamu spotlarının daha fazla dikkat çektiği ve beklenen amaca hizmet ettiği görülmektedir.

Öğrencilerin kamu spotlarına verdikleri puanlar da bu bulguyu destekler niteliktedir. Şiddet olaylarını azaltma veya farkındalık oluşturmaya yönelik olarak yapılan çalışmalarda kamu spotlarının benzer

etkiler oluşturduğu görülmektedir (Vodinalı ve Çötak, 2019; Umunç, 2019).

Görsel ve işitsel video formatları şeklinde hazırlanan kamu spotlarında bilişsel ve duygusal unsurlar ayrı ayrı düşünülmektedir. Bilişsel öğeler daha çok bilinmesi istenen verilere ve algılanması beklenen mantıksal önermelere odaklanırken duygusal öğeler bilişsel öğelerin benimsenmesine, uzun süreli belleğe aktarılmasına, pekişmesine, hatırlanmasına, bilinçaltı çağrışımlara, tutum ve davranışa dönüşmesine katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin izledikleri kamu spotları hakkındaki düşüncelerinin dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında kamu spotlarının bilişsel açıdan anlaşılır ve etkili bulunduğu fakat duygusal etkinin oluşumunu sağlayan görüntü düzenlemeleri, işitsel vurgular gibi noktalarda aynı başarı düzeyinin yakalanamadığı söylenebilir. Örneğin fiziksel şiddete yönelik kamu spotunu beğenen ve anlaşılır bulanların oranı % 38.9 iken aynı kamu spotunu görsel açıdan yetersiz bulma oranı % 15.1 olarak bulunmuştur. Yine aynı kamu spotuna yönelik olumsuz değerlendirmelerin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Kamu spotlarının etkililiği üzerine yapılan bir araştırmanın bulguları incelendiğinde; kamu spotlarının bazı algı ve düşünceler üzerinde olumlu etkisi olmasına karşın, kamu spotunun hazırlanma sürecindeki kurgusu, görsel efektleri, seslendirmesi, anlaşılabilirliği ve mesajların çarpıcılığı gibi konular üzerinde daha fazla titizlikle çalışılması gerektiği vurgulanmıştır (Bütün ve ark., 2018) Çalışmada kadınların kamu spotlarına erkeklerden daha fazla olumlu puan vermeleri, kadınların şiddete

yönelik duyarlılığı ve şiddetle mücadelede hizmet eden çalışmalara erkeklerden daha fazla ilgi göstermeleri ile açıklanabilir. Kız öğrencilerin kamu spotları konusunda daha fazla farkındalık oluşturduğunu belirtmesi de bu durumu açıklar niteliktedir. Şiddet sorununa dikkat çekmek, farkındalık oluşturmak ve bu sorunun çözülmesinde kamu spotlarından daha çok yararlanmak gerektiği ve söz konusu alanda daha geniş, kapsamlı ve sürekli güncelleme gerektiren çalışmalara ihtiyaç olduğu iddia edilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kamu spotları kamuoyunda bilinmeyen bir olguya yönelik farkındalık oluşumunda, var olan bir olgunun hatırlanması ve pekişmesinde bilişsel, duyuşsal ve davranışsal etki oluşturma amacıyla kullanılan kitlesel ileti formlarıdır. Bu iletilerin en önemli işlevselliği kısa sürede çok sayıda insana ulaşabilmeyi olanaklı kılmalarıdır. Bu nedenle güçlü toplumsal eğilimlerin yön değiştirmesi konusundaki etkilerinin son derece sınırlı olabileceğini söylemek mümkündür. Ancak bütünlüklü ve kapsayıcı bir toplumsal dönüşüm kampanyasında, zihniyet değişimini katkı sağlayabilecek etkili ileti formlarına da dönüşebilmektedir. Kamu spotlarının, geniş toplumsal kesimler tarafından benimsenebilecek söylemleri üretebilme potansiyeline sahip olduğu da bilinen bir gerçektir.

Teşekkür: Bu araştırmayı destekleyen Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine teşekkür ederiz (SBA-2018-6633).

KAYNAKLAR

- Balcı Akpınar R., Küçüköğlü S., Ejder Apay S., Karaca N., & Balcı A . (2019).** Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Toplumsal Cinsiyet Algıları, Şiddet Eğilimleri Ve Şiddetle Karşılaşma Durumları. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(62), 409-430.
- Bütün, M., Selçuk, M. , Akadal, E. & Gülseçen, S. (2018).** Kamu Spotlarının Etkililiği Üzerine Bir Araştırma, *Selçuk İletişim Dergisi*, 11(2), 273-291.
- Çınarlı, İ. (2008).** *Sağlık İletişimi ve Medya*. Nobel Yayınevi. Ankara
- Koç, N. E. (2018).** Şiddet İçerikli Dizilerin Popülerite Sebepleri. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 2(1), 26-3
- Özgür, G., Yörükoğlu, G., & Baysan-Arabacı, L. (2011).** Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri Ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.
- Özpullat, F. (2017).** Hemşirelik Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri İle Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişki. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi-BÜSBİD*, 2(2), 151-165.
- Page, A. Z., & İnce, M. (2008).** Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.
- Umunç, C. (2019).** Kadına Yönelik Şiddet Temalı Kamu Spotlarının Göstergibilimsel Çözümlemesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1316-1334.
- Vodinalı, S., & Çötök, N. A. (2019).** “Kadına Yönelik Şiddete Hayır” Teması Bağlamında Biz Varız Adlı Kamu Spotu Üzerine Bir Değerlendirme. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 4(7), 36-50.
- World Health Organization. (2002).** *World Report on Violence and Health*. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/ (Last accessed: 19.05.2020)
- Yaman, F & Göçkan, İ. (2015).** Kamu Spotu Reklamlarının Sigara Kullanıcıları Üzerindeki Etkisi: Afyonkarahisar İlinde Bir Uygulama. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(11), 53-66.